

*Een wonderlijke cursus, gloednieuwe therapievorm of beproefd programma. Dat willen we ook wel eens meemaken. Cathelijne Esser stort zich erin. Deze keer probeert ze **een dagje prehistorisch leven** uit.*

Leven als Fred en Wilma

Diep in de Apeldoornse bossen ligt een dorp verscholen waar Fred en Wilma zich thuis hadden gevoeld. Voor de moderne mens is het wennen: leven in de prehistorie. Vuur maken, koken in een sprookjesketel, slapen op strobalen en dierenhuiden, broodbakken in een houtoven, het *klinkt* allemaal heel romantisch...

Vorbij de houtgevluchten omheining van het prehistorisch dorp komt de verleden tijd je neus tegemoet: het ruikt naar knappend haardvuur met een berenvel ervoor.

Een hobbelig keienpaadje leidt naar de dorpskern, een plein omringd door banken. In het midden een totempaal met dierschedel. Op één van de banken zitten een dame en twee meisjes in zandkleurige vormeloze jurk. De dame draagt een vilten punthoed. Ze maken touw. Kippen en ganzen lopen over het erf. Elk voorjaar gaan zo'n dertig medewerkers van *Het bewaarde land* een weekend met hun familie logeren in het prehistorisch dorp. Een educatief bedrijfsuitje in de sfeer van het vrijwilligerswerk dat ze bij *Het bewaarde land* doen: kinderen met spel en creativiteit de natuur laten beleven.

Het dorp bestaat al zo'n dertig jaar en ontvangt vooral kinderen uit groep 7 en 8 van de basisschool. Tijdens de logeerpartij leren ze wat de natuur je te bieden heeft als je moet leven zonder stenen huis, elektriciteit, stromend water en andere hedendaagse luxe, en vooral: hoeveel respect de natuur daarom verdient. In de weken en weekenden dat er geen schoolklassen zijn mogen andere groepen komen. Betrokkenheid bij natuur en milieu is een voorwaarde, naast de bereidheid klusjes te doen zoals reparaties aan huizen en omheining.

Agnes, clanhoofd voor het weekend, schenkt thee in een aardewerken kommetje. De thee is gezet in een sprookjesketel die van binnen en buiten zwart ziet. Hij heeft in het vuur gestaan om het water te koken en dat proef je. De

sterrenmix smaakt gerookt als een verbrand huis: een oerversie van lapsang souchong. Ik loop naar de smidse en kijk hoe smid Jaco (19) aan Willemijn uitlegt hoe ze een vrouwenmes kan smeden, een sierlijk mes met krulhandvat. 'Dit mes is nooit zo gevonden bij opgravingen,' weet hij. Maar mooi is het wel. 'Het ijzer moet heter zijn, je slaat er nu deukjes in,' corrigeert hij. Hij laat zien hoe ze de hamer moet laten neerkomen op het metaal om het mes zijn scherpe kant te geven. Boven het vuur hangt een zwart geschroeide dierenhuid, een vonkenvanger, zodat het dak erboven niet in brand vliegt. Werd het smidswerk in de prehistorie ook door vrouwen uitgevoerd? Jaco denkt van wel. 'Het hele gezin moest helpen want er is dagelijks veel werk te doen als je wilt overleven.'

In de broodschoor malen twee kinderen graankorrels. De molensteen wordt rondbewogen met een houten steel die aan het plafond bevestigd is. Het meel valt tussen de stenen op de boomtafel. Ze vegen het meel bijeen en verzamelen het in houten kommen. De vloer ligt bezaaid met gemorste korrels. 's Nachts moet het hier krioelen van de muizen en ander graanminnend gedierte.

In het grootste huis, waar het voedsel bewaard wordt en de slaappleatsen zijn, strobalen in twee lange rijen, leven mens en dier broederlijk samen. Niet alleen muizen en spinnen vind je er, wakker worden met een kakelende kip naast je hoofd is niet ongewoon.

In het huis is het schemerdonker. Het rieten dak is aan de binnenkant zwart beroet. De aanwezigheid van de vuurplaats binnenshuis

verspreidt een indringend aroma. Bij de ingang siert een zwijnenkop de deurpost. Achter het huis wroeten hun levende soortgenoten: twee varkens. Ze zijn blij zijn met appelkroosjes en groenteafval.

Op het dorpsplein demonstreert Jack de vuurmaker wel acht manieren waarop vuur gemaakt kan worden. Zo ontstaan met een beetje oefenen vonken door een stukje ijzer langs een vuursteen te schampen. De vonkjes laat je met tondel in aanraking komen: snel brandbaar materiaal zoals een lapje verkoold katoen, stro, een schilletje van berkenschors of pluus van de rietsigaar. Maar dan heb je nog geen vuur. 'Materiaal dat snel brandt, gaat ook snel uit,' weet Jack. Het is prutsen voor gevorderden voordat een houtblok brandt. 'Als het bos nat is wordt vuur maken helemaal een kunst.'

Zonder vuur geen gekookt water, gebakken en geroosterd voedsel, geen warmte, geen bescherming tegen ongewenste dieren, geen mogelijkheid gebruiksvoorwerpen te maken. 'Een paar jaar geleden, toen er een hittegolf was, mochten we hier geen vuur maken. Dan merk je pas hoe belangrijk vuur is om te overleven,' zegt een van de deelnemers. Vandaag is het warm, de zon schijnt volop. Ik ben dubbel dankbaar. Want koukleum en dus watje die ik ben, moet ik er niet aan denken op een koude regenachtige dag zonder warmtebron te moeten leven. Op het terrein branden veel kleine en grotere vuren: op de vuurplaatsen in de slaaphuizen, in de houtoven, in de smidse, op de kookplaats, bij de buitenvuurplaats onder het rieten dak. Ook op andere plaatsen zie ik verkoelde resten liggen. Alles ruikt naar rook: de huizen binnen, de buitenlucht, mijn kleren, mijn haren, zelfs mijn huid.

De zusjes Veerle (12) en Tara (9) hebben het naar hun zin. 'Je mag hier lekker vies zijn, want er zijn geen douches.' Ze hebben meel gemalen,

brooddeeg gekneet, naar kikkers en padden in de vijver gekeken en de drie schapen van de wei opgehaald. 'Weet je wat me opviel?' zegt Tara. 'Het meel kwam uit een zak!'

Als de houtoven flink opgestookt is wordt de temperatuur gecontroleerd: wanneer een handvol granen na dertien tellen knapt is de oven heet genoeg. De brandende houtblokken worden eruit gehaald, een laag gloeiende kolen blijft liggen. De broden worden er op metalen platen in gezet.

Gerda geeft een workshop vilt maken. 'Wist je dat vilt bij toeval is ontdekt door de prehistorische mens? Het Soay-schaap, een wild schaap, hoeft niet geschoren te worden want hij verliest zijn wol vanzelf. Mensen bonden die wol om hun voeten. Door wrijving bij het lopen, en door het zweet van de voeten en het vocht van de aarde, ontstond vilt.' Twee deelnemers maken een viltten muts. Ik maak een amuletzakje op de moderne manier: wol inwrijven met water en groene zeep. Zeep was er niet in de prehistorie en is dus ook niet noodzakelijk voor het viltten, maar het versnelt het proces wel, legt Gerda uit.

Het brood komt zwartgeblakerd uit de oven. Was de temperatuur toch te hoog? De dikke laag zwart wordt er gewoon afgeschraapt. Het brood eten we bij de soep die wordt opgediend in houten kommen. Ook de lepels zijn van hout. De vaat wordt hier vast heel authentiek zonder zeep gedaan... Maar zoals ervaren Hapsganger Puck (13) al bij de lunch tegen vriendin Floor zei: de hygiëne moet je hier een beetje loslaten. ●

Het Hapsproject

In de jaren '60 werden sporen van een prehistorisch huis gevonden in Haps, Noord-Brabant. Het eerst gebouwde huis van het prehistorische dorp in Apeldoorn is op die vondst geïnspireerd. In de volksmond heette het dorp Hapsproject, en zo is het blijven heten. Hoewel in het dorp authenticiteit zo strikt mogelijk wordt nagestreefd, zijn er door wet en regelgeving wel wat concessies gedaan. Zo is er bij gevaar een rode knop waarop gedrukt kan worden zodat een claxon klinkt en de noodverlichting aan springt. Het water dat uit de

rotspartij stroomt is gewoon leidingwater. Het kraantje aan de achterkant wordt 's nachts dichtgedraaid. Ook het toilet is modern voor prehistorische begrippen: een sta-wc met septie tank in een houten huisje. Een dierenhuid beschermt je tegen inktik.

www.hapsproject.nl